

JAARVERSLAG 2004

Openbaar Lichaam Duits-Nederlands Grenspark
Maas-Swalm-Nette

Inhoudsopgave

1	<u>INLEIDING</u>	2
2	<u>OPENBAAR LICHAAM DUIJS-NEDERLANDS GRENSPARK MAAS-SWALM-NETTE</u>	2
2.1	SAMENSTELLING ALGEMEEN BESTUUR	2
2.2	VERGADERINGEN ALGEMEEN BESTUUR	2
2.3	PERSONEEL EN HUISVESTING.	3
2.4	WIJZIGING “OVEREENKOMST TUSSEN DE REGERING VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN EN DE REGERING VAN DE DEELSTAAT NORDRHEIN-WESTFALEN BETREFFENDE SAMENWERKING BIJ DE STICHTING EN INRICHTING VAN HET GRENSPARK MAAS-SWALM-NETTE”	3
3	<u>VOORLICHTING EN COMMUNICATIE/UITVOERING COMMUNICATIEPLAN</u>	4
3.1	BROCHURE	4
3.2	INTERNET EN REDACTIESYSTEEM	4
3.3	KAART BEGRENZING GRENSPARK MAAS-SWALM-NETTE	5
3.4	TOERISTISCHE WANDELKAARTEN GRENSPARK MAAS-SWALM-NETTE	5
3.5	VERHALENBUNDEL	5
3.6	SYMPOSIUM NATUUR & LANDSCHAP EN RECREATIE & TOERISME	6
3.7	OVERIGE COMMUNICATIEMIDDELEN	6
4	<u>LOPENDE PROJECTEN</u>	6
4.1	INTERREG III-A PROJECT “GRENSPARK MAAS-SWALM-NETTE IN DE PICTURE” (MIP)	6
4.1.1	TRANSPORTABELE EXPOSITIE OVER HET DUIJS-NEDERLANDS GRENSPARK MAAS-SWALM-NETTE (MIP 1)	7
4.1.2	NETWERK VAN INFORMATIE- EN BEZOEKERSCENTRA (MIP 2)	7
4.1.3	JAARLIJKSE GRENDOVERSCHRIJDENDE BOOMFEESTDAG (MIP 3)	7
4.1.4	GRENSPARKDAG 2004 (MIP 4)	8
4.1.5	MILIEU-EDUCATIE (MIP 5)	8
4.1.6	EXCURSIEPROGRAMMA 2004 (MIP 6)	8
4.1.7	MARKETING ARTIKELEN (MIP 7)	8
4.1.8	COÖRDINATIE EN FINANCIËLE AFWIKKELING (MIP 8)	9
4.2	INTERREG III-A PROJECT “NATUURONTWIKKELING BINNEN DE ECOLOGISCHE STRUCTUUR TUSSEN HET NATIONAAL PARK DE MEINWEG EN HET NATUURGEBIED BRACHTER WALD”	9
4.3	PROJECT: EDELHERTEN BINNEN DE ROBUUSTE VERBINDING REICHSWALD-MEINWEGGEBIED - GRENDOVERSCHRIJDENDE IMPULS VOOR RECREATIE, NATUUR EN PLATTELANDSVERNIEUWING-	9
5	<u>PROJECT ACQUISITIE</u>	10
5.1	INTERREG III-A PROJECT “VOCHTIGE ECOLOGISCHE VERBINDING	10
5.2	INTERREG III-A PROJECT GRENDOVERSCHRIJDENDE CULTUURGESCHIEDENIS “DE MEINWEG EN ZIJN 14 KERKDORPEN” EN “VLIEGERHORST VENLO”	10

1 Inleiding

Op grond van art. 14, lid 1 van de gemeenschappelijke regeling van het openbaar lichaam Duits-Nederlands Grenspark Maas-Swalm-Nette verstrekt het algemeen bestuur aan de deelnemers verslag van de activiteiten gedurende het voorafgaande jaar.

In dit jaarverslag 2004 zijn de in het jaar 2004 uitgevoerde werkzaamheden en activiteiten weergegeven. Het jaarverslag 2004 werd op 16 februari door het algemeen bestuur vastgesteld.

2 Openbaar lichaam Duits-Nederlands Grenspark Maas-Swalm-Nette

2.1 Samenstelling algemeen bestuur

Na de gemeenteraadsverkiezingen in september 2004 in Nordrhein-Westfalen werden op 15 november de Duitse bestuursleden namens het Zweckverband Naturpark Schwalm-Nette nieuw gekozen. Daarbij werd de "Landraad" van de Kreis Viersen de heer Peter Ottmann gekozen tot voorzitter van het dagelijks bestuur van het Zweckverband Naturpark Schwalm-Nette.

Op basis van de gemeenschappelijke regeling (art. 9 lid 3), is de heer Ottmann daarmee tegelijkertijd voorzitter van het algemeen en dagelijks bestuur van het openbaar lichaam Duits-Nederlands Grenspark Maas-Swalm-Nette. Hij volgt daarmee dr. Hans-Christian Vollert op, die zich niet meer herkiesbaar had gesteld.

Overeenkomstig de gemeenschappelijke regeling (art. 9, lid 2) zal het voorzitterschap per juni 2006 (vier jaar na de oprichting van het Grenspark in juni 2002) overgenomen dienen te worden door een bestuurslid van Nederlandse zijde.

Na afloop van de vergadering van het Zweckverband Naturpark Schwalm-Nette op 15 november werd van dr. Hans-Christian Vollert ook als voorzitter van het Duits-Nederlandse Grenspark Maas-Swalm-Nette afscheid genomen. Tegelijkertijd werd daarbij afscheid genomen van de bestuursleden dr. D. Strauven en J. Strompen en de plaatsvervangende bestuursleden W. Meister en W.J. Caron.

Naast de heer Ottmann werden de heren H. Kilders (Kreis Kleve) en F. W. Stevens (Stadt Mönchengladbach) nieuw als bestuurslid benoemd. De heren H. Schlößer (Kreis Heinsberg), O. Weber (Kreis Kleve) en M. Spinnen (Stadt Mönchengladbach) werden nieuw als plaatsvervangende bestuursleden benoemd (zie bijlage 1).

2.2 Vergaderingen algemeen bestuur

Tijdens de 5e vergadering op 3 mei werden de jaarrekening 2003, het jaarverslag 2003, het geactualiseerde werkplan 2004, de geactualiseerde begroting 2004, het werkplan 2005 en de begroting 2005 vastgesteld. Deze werden daarna ter kennisname aan de deelnemers en toezichthouders van het openbaar lichaam verzonden.

Aangezien de bestuursleden namens het Duitse Zweckverband Schwalm-Nette pas op 15 november 's ochtends werden gekozen, kon de bestuursvergadering van het Grenspark Maas-

Swalm-Nette die voor 's middags gepland was, geen doorgang vinden. De 6e vergadering werd uitgesteld tot 16 februari 2005.

2.3 Personeel en huisvesting.

Personeel

Naast de secretaris (36 uur/week) is de wetenschappelijk medewerkster en projectcoördinatrice mevr. Silke Weich (deeltijd, 20 uur/week) in vaste dienst aangesteld.

In verband met de benodigde personeelsinzet voor het INTERREG III-A project "Grenspark Maas-Schwalm-Nette in de Picture" kon de werktijd van mevr. Weich in 2004 (vooralsnog tijdelijk) met 10 uur/week worden verhoogd.

Huisvesting en kantoor in het GroenHuis

In verband met de organisatorische en administratieve veranderingen bij onze verhuurder de Stichting Ons WCL moest de bestaande onderhuurovereenkomst op enkele punten worden aangepast. Daarbij werden o.a. de uurtarieven voor het in te zetten personeel en de overheadkosten voor de twee gehuurde werkplekken verhoogd.

Met het eindigen van het vijfjarige huurcontract van de huurders van het GroenHuis in december 2005 eindigt ook het onderhuurcontract van het Grenspark Maas-Swalm-Nette met de Stichting Ons WCL.

Vanaf het najaar van 2004 is gezamenlijk met de overige huurders van het GroenHuis begonnen met het zoeken naar de mogelijkheden het huurcontract met de gemeente Roermond te verlengen (tegen een marktconforme huurprijs). Bovendien worden de mogelijkheden onderzocht voor alternatieve huisvesting van de gezamenlijk organisaties in Roermond.

Geconstateerd is dat de algemene kosten en de huurprijs van de te benutten vierkante meters in het GroenHuis nogal hoog zijn door relatief veel niet bruikbare ruimtes (trappenhuis, hal etc.).

2.4 Wijziging "Overeenkomst tussen de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van de deelstaat Nordrhein-Westfalen betreffende samenwerking bij de stichting en inrichting van het Grenspark Maas-Swalm-Nette"

De wijziging van bovengenoemde overeenkomst tussen NRW en Nederland is noodzakelijk, omdat de oorspronkelijke overeenkomst uit 1977 de mogelijkheid voor een samenwerking in de vorm van een grensoverschrijdend openbaar lichaam niet voorzag. Eerst met de in 1991 in Isselburg-Anholt gesloten "Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden, de Bondsrepubliek Duitsland, het Land Niedersachsen en het Land Nordrhein-Westfalen inzake grensoverschrijdende samenwerking tussen territoriale gemeenschappen of autoriteiten" werd de grensoverschrijdende samenwerking langs de Nederlands/Duitse grens in de vorm van een openbaar lichaam mogelijk.

Ten behoeve van de wijziging van de bovengenoemde overeenkomst uit 1977 heeft het Land Nordrhein-Westfalen reeds in december 2002 een voorstel tot wijziging aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken gezonden. Begin 2003 werd de Nederlandse versie van dit

wijzigingsvoorstel door het secretariaat van het Grenspark Maas-Swalm-Nette aan de relevante Nederlandse Ministeries gestuurd.

Ondanks overleg kon ook in 2004 opnieuw geen definitief wijzigingsvoorstel door de Ministeries van Buitenlandse en Binnenlandse Zaken in Den Haag en het MUNLV NRW worden vastgesteld.

3 Voorlichting en communicatie/uitvoering communicatieplan

Tijdens de 3^e vergadering van het algemeen bestuur in 2003 werd het communicatieplan vastgesteld. Ter evaluatie van de interne en externe communicatie is in het communicatieplan opgenomen dat de resultaten en voortgang in het jaarverslag expliciet worden weergegeven. Hierna worden derhalve de verrichte werkzaamheden per communicatiemiddel weergegeven. De communicatie en voorlichting in het kader van het INTERREG III-A project “Grenspark Maas-Swalm-Nette in de Picture” is onder hoofdstuk 4.1 weergegeven.

3.1 Brochure

De in 2003 gerealiseerde brochure over doel en samenwerkingsvorm van het openbaar lichaam Grenspark Maas-Swalm-Nette werd ook in 2004 bij meerdere informatieve bijeenkomsten verspreid en regelmatig aan geïnteresseerden toegezonden.

3.2 Internet en redactiesysteem

Met de opbouw van de tweetalige presentatie van het Grenspark Maas-Swalm-Nette op het Internet werd in 2003 begonnen. In 2004 werden enkele modules aan het redactiesysteem toegevoegd.

De betekenis van de Internetsite kan gemeten worden aan de hand van het gemiddeld aantal bezoeken op de site. In onderstaande tabel 1 is daartoe het aantal bezoeken 2003 (start vanaf juni) en 2004 per maand weergegeven.

Het gemiddeld aantal bezoeken per maand ligt in 2004 ruim boven de aantallen in 2003. Er zit dus nog steeds groei in het gebruik. Vooral in de zomermaanden met als positieve uitschieter augustus 2004, wordt veelvuldig gebruik gemaakt van de Internetsite.

De teksten worden vanuit het secretariaat regelmatig geactualiseerd. Één van de doelen van de Internetsite is de presentatie van het tweetalige excursieprogramma. Aangezien dit een onderdeel van het INTERREG III-A project “Grenspark Maas-Swalm-Nette in de picture” is, wordt naar hoofdstuk 4.6 verwezen.

Tabel 1: Server-statistiek van de internetadressen www.grenspark-msn.nl en www.naturpark-msn.de : aantal bezoeken per maand van juni 2003 t/m december 2004 en daggemiddelde 2004

maand	2003	2004	Daggemiddelde 2004
januari	-	828	27
februari	-	1.246	43
maart	-	1.354	44
april	-	1.548	52
mei	-	2.041	66
juni	152	1.881	63
juli	647	2.109	68
augustus	938	2.628	85
september	1.374	1.909	64
oktober	1.533	1.795	58
november	1.185	1.765	59
december	1.056	1.508	49
totaal	6.885	19.104	52

3.3 Kaart begrenzing Grenspark Maas-Swalm-Nette

De topografische kaart (1:50.000) met de begrenzing van het ambtsgebied van het Grenspark Maas-Swalm-Nette werd in januari 2004 gedrukt en aansluitend naar de deelnemers, de subsidiegevers, de toezichthouders en overige contactpersonen en organisaties verzonden.

Aangezien de interesse voor de kaart zeer groot was, werd besloten nog een oplage van 1000 kaarten te drukken voor de verkoop (tegen kostprijs) aan geïnteresseerden. Tot nu werden meer dan 400 exemplaren verkocht.

3.4 Toeristische wandelkaarten Grenspark Maas-Swalm-Nette

In 2004 zijn de voorbereidingen getroffen voor de ontwikkeling van een wandelkaart met wandelroutes voor het Grenspark. Met het Naturpark Schwalm-Nette en het Landesvermessungsamt NRW werd afgesproken te komen tot de druk van drie wandelkaarten 1:25.000, die gezamenlijk het gehele ambtsgebied omvatten. De benodigde inventarisaties van wandelroutes en puntgegevens (legenda-eenheden) in het Nederlandse deel werd uitbesteed.

De selectie van de wandelpaden zal zodanig geschieden, dat de door de gemeente aangeleverde gegevens ook voor de geplande wandelbox voor het Maasplassengebied/Ons WCL kunnen worden gebruikt.

De druk van de wandelkaarten is gepland in 2005 en zal door de topografische dienst (Landesvermessungsamt) van het Land NRW worden uitgevoerd. Het Landesvermessungsamt is ook uitgever van de kaarten.

3.5 Verhalenbundel

Voor een attractieve verhalenbundel kon in begin 2004 geen voldoende kopij worden verkregen. Op grond daarvan heeft het dagelijks bestuur 2004 besloten de daarvoor

gereserveerde financiële middelen in te zetten voor de verbetering van het kwaliteitsmanagement van het redactiesysteem van het excursieprogramma. Dit dient de komende jaren te leiden tot een sterke vermindering van de thans nog handmatig te verrichten werkzaamheden voor de financiële en administratieve afwikkeling van de uitgevoerde evenementen.

3.6 Symposium Natuur & Landschap en Recreatie & Toerisme

Op 11 februari 2004 vond het symposium Natuur & Landschap en Recreatie & Toerisme plaats in Hotel Cox op de Nederlands-Duitse grens. De overgrote belangstelling voor het symposium bleek uit het feit dat binnen een week na het versturen van de uitnodiging zich al meer dan 80 personen hadden aangemeld.

Opgrond van de uitgezochte conferentieruimte moest het aantal deelnemers beperkt worden tot 90 personen; ca. 30 aanmeldingen konden derhalve niet worden gehonoreerd. Het dagprogramma is in de bijlage 2 weergegeven.

Uit de enquête na afloop van het symposium bleek dat de deelnemers de organisatie, de lezingen en het symposium als geheel voor het overgrote deel positief beoordeelden.

3.7 Overige communicatiemiddelen

De verschillende 2004 overige uitgevoerde voorlichtingsactiviteiten van het Grenspark Maas-Swalm-Nette zijn in tabelvorm in bijlage 3 weergegeven.

Naast de algemene voorlichting over de samenwerkingsvorm binnen het Grenspark Maas-Swalm-Nette voor verschillende organisaties en personen werden 2004 meerdere keren bijdragen geleverd aan radio-uitzendingen. De feedback van persmededelingen/bijeenkomsten voor de schrijvende pers in Nederland blijft ook in 2004 opnieuw beduidend geringer dan in Duitsland.

Gezamenlijk met de overige organisaties in het GroenHuis werd op 10 oktober 2004 in Weert-Nedereind de Landschap Doedag georganiseerd. Bijlage 4 geeft een korte samenvatting van deze dag.

4 Lopende projecten

4.1 INTERREG III-A project “Grenspark Maas-Swalm-Nette in de Picture” (MIP)

Doel van het project is het opzetten en intensiveren van grensoverschrijdende evenementen en activiteiten voor bewoners en bezoekers ten behoeve van de verdere bewustwording van de unieke natuur en de verscheidenheid van het cultuurlandschap in het Grenspark Maas-Swalm-Nette.

Formeel aanvrager van dit project is de Regio Noord- en Midden-Limburg. Het secretariaat van het Grenspark Maas-Swalm-Nette zorgt naast de medewerking binnen enkele deelprojecten ook voor de inhoudelijke coördinatie van het project, de tussentijdse rapportages en de coördinatie van de financiële afwikkeling. Details over het doel en inhoud van dit grensoverschrijdende project en de subsidiegevers is op de Internetsite geplaatst.

Hieronder zijn de 2004 uitgevoerde activiteiten binnen de verschillende deelprojecten weergegeven. Het Grenspark Maas-Swalm-Nette werkt daarbij binnen de verschillende deelprojecten nauw samen met de overige projectpartners Natuurpark Schwalm-Nette, IVN Consulentenschap Limburg, Staatsbosbeheer regio Zuid en de Regio Noord- en Midden-Limburg e.a.

4.1.1 Transportabele expositie over het Duits-Nederlands Grenspark Maas-Swalm-Nette (MIP 1)

In 2004 werd begonnen met de eerste ontwerpen voor de transportabele expositie over het Grenspark Maas-Swalm-Nette. De expositie wordt in 2005 verder ontwikkeld. De productie is gepland voor 2005/2006.

4.1.2 Netwerk van informatie- en bezoekerscentra (MIP 2)

Met de opname van De Kookboerderij en De historische Groentetuin te Beesel, het Roerstreekmuseum te Sint Odiliënberg, het Bijen Bezoekers Centrum te Mariahoop en de Geo-hydrologischer Wassergarten und Sequoia Farm in Nettetel-Kaldenkirchen kon het bestaande netwerk tot 21 samenwerkende info- en bezoekerscentra worden uitgebreid.

Naast de presentatie van het netwerk zelf is alle noodzakelijk informatie over de deelnemende centra op de Internetsite geplaatst. Parallel daaraan werd deze informatie ook in een brochure gedrukt. De eerste oplage van 10.000 exemplaren kon al tijdens de natuurparkdag in augustus grotendeels worden verspreid. De vraag naar de brochure was zo groot, dat eind 2004 besloten werd opnieuw 10.000 exemplaren te laten drukken.

Op 17 november werd als onderdeel van het deelproject milieueducatie, voor de medewerkers van de bezoekerscentra uit het netwerk een Workshop Marketing georganiseerd met de titel: "Natuurlijk rekening houden met de wensen van de doelgroep".

4.1.3 Jaarlijkse grensoverschrijdende boomfeestdag (MIP 3)

Op 24 maart vond de internationale boomfeestdag plaats. Voor het eerst vonden dit jaar in het Grenspark Maas-Swalm-Nette op twee verschillende locaties plantactiviteiten plaats.

Scholieren van de Grundschule Wildenrath en de basisschool St. Martinus te Vlodrop planten nabij Manege Venhof op de rand van het nationaal park De Meinweg meer dan 1000 beuken en eiken. De scholieren werden door hun leraren op de internationale boomfeestdag voorbereid. Het Boomboek met instructies voor de leraren en leerlingen werd in 2004 geactualiseerd en in een nieuwe vorm gedrukt.

De tweede plantlocatie bevond zich nabij het natuurgebied „Zwart Water“ in Venlo. Gepland was dat schoolkinderen uit Venlo en Nettetel de boomplantactie op 24 maart zouden uitvoeren. In verband met het overlijden van Prinses Juliana werd de actie twee weken uitgesteld. De nieuwe datum viel voor de scholieren uit Nettetel in de paasvakantie. Daardoor konden deze niet meer deelnemen. Goede vervanging werd gevonden door de kinderen van een nabijgelegen asielzoekerscentrum bij de actie te betrekken. Daardoor werd het alsnog een echte multinationale manifestatie. De organisatie ter plekke was in handen van o.a. de gemeente Venlo en de Kinderboerderij Haagerhof. Het evenement werd 's avonds door Omroep Venlo op televisie uitgezonden.

4.1.4 Grensparkdag 2004 (MIP 4)

Op 28 augustus vond de Grensparkdag 2004 plaats. Door de medewerking van 14 organisaties uit het netwerk van bezoekerscentra werd een uiterst gevarieerd grensoverschrijdend programma van evenementen gerealiseerd. Het aantal bezoekers bij de centra wordt door de deelnemende organisaties geschat op ca. 5000. Vooral positief is dat door de Nederlandse organisaties een toename van de bezoekers vanuit Duitsland werd vastgesteld. De Grensparkdag kreeg bij de Duitse schrijvende pers met meer dan 30 berichten in de krant veel aandacht. In Nederland bleef dit helaas beperkt tot een enkel bericht.

4.1.5 Milieueducatie (MIP 5)

Binnen het deelproject milieueducatie wordt een tweetalig onderwijsproject ontwikkeld voor het basisonderwijs. Daarbij zal naast veldwerk ook het gebruik van de computer (E-learning) een belangrijk onderdeel vormen. Gepland is het in 2004 ontwikkelde concept in 2005 te implementeren.

4.1.6 Excursieprogramma 2004 (MIP 6)

In 2004 werden in totaal 511 evenementen tweetalig op de Internetsite gepresenteerd en in de drie tweetalige programmaboekjes gepubliceerd. De oplage per boekje bedroeg 15.000. Deze werden gratis verspreid o.a. via het netwerk van bezoekerscentra, de VVV Noord- en Midden-Limburg, toeristische organisaties, bibliotheken en de gemeenten. Bij een gemiddelde van ca. 20 deelnemers per evenement namen 2004 meer dan 10.000 mensen deel aan de verschillende activiteiten.

Ongeveer tweederde van de evenementen vond in Duitsland plaats en éénderde in Nederland (zie ook bijlage 5). Daarmee is het aandeel van de Nederlandse evenementen ten opzichte van voorgaande jaren behoorlijk gegroeid. Voor 2004 was het doel geformuleerd meer dan 300 (in 2003: 280) evenementen in het programma op te nemen. Dit doel werd ruimschoots gehaald. Door gebruik maken van het redactiesysteem kon in 2004 een nog actueler programma worden aangeboden. Het eerste tweetalige programmaboekje verscheen midden februari in gedrukte vorm.

Voor het evenementenprogramma 2005 zijn per eind december 2004 al weer 176 evenementen opgenomen. De evenementen voor de periode januari t/m mei zijn al in het eerste boekje 2005 gepubliceerd. Deze kon nog voor de Kerst 2004 worden verspreid. Het boekje is in een oplage van 10.000 exemplaren gedrukt. Om een driedelige publicatie in 2005 mogelijk te maken werd de oplage ten opzichte van 2004 (15.000) gereduceerd. Dit was noodzakelijk om met dezelfde financiële middelen in 2005 de (dikkere) boekjes te kunnen publiceren.

Voor het actuele excursieprogramma op het Internet zie onder:

<http://www.grenspark-msn.nl/index/lang/nl/top1/Activiteiten>

4.1.7 Marketing artikelen (MIP 7)

In 2004 werden in het kader van het project de volgende reclameartikelen voor het Grenspark Maas-Swalm-Nette geproduceerd en verspreid (opgave van de hoeveelheid tussen haakjes): balpennen(8000), ballonnen (3000), stickers (8000), linnen tassen (1500) en fietsbellen (1000).

4.1.8 Coördinatie en financiële afwikkeling (MIP 8)

De algehele coördinatie van het INTERREG III-A project wordt door het Grenspark verricht. Per kwartaal dienden tussentijdse rapportages te worden opgesteld en werden de declaraties (incl. de betaalbewijzen) van de projectpartners verzameld gecontroleerd en samengevat aan de Regio Noord- en Midden-Limburg (als formele projectaanvrager) aangeleverd. Het project dat nog tot midden 2007 verloopt volgens planning.

4.2 INTERREG III-A project “Natuurontwikkeling binnen de ecologische structuur tussen het nationaal park De Meinweg en het natuurgebied Brachter Wald”

Binnen dit door de gemeente Roermond en de Kreis Viersen i.s.m. andere partners opgezette INTERREG-III-A project voert het Grenspark Maas-Swalm-Nette in opdracht van de gemeente Roermond een gedeelte van de voorlichting uit.

Het project werd daartoe op de Internetsite van het Grenspark Maas-Swalm-Nette gepresenteerd. In 2004 werden als communicatiemiddel prentbriefkaarten geproduceerd. De zes verschillende motieven die daarbij werden gekozen sluiten direct aan op de afzonderlijke uitgevoerde maatregelen.

4.3 Project: edelherten binnen de robuuste verbinding Reichswald-Meinweggebied - grensoverschrijdende impuls voor recreatie, natuur en plattelandsvernieuwing-

Zowel in Nederland als in Duitsland speelt het edelhert binnen de ecologische hoofdstructuur een belangrijke rol. Zo is deze soort als ambitiesoort genoemd in de robuuste verbinding Reichswald-Meinweggebied. Ook bij de nadere uitwerking van de recentelijk gepubliceerde herziening van het Bundesnaturschutzgesetz (NB-Wet) is het edelhert uitdrukkelijk als voorbeeldsoort genoemd. De Provincie Limburg, Staatsbosbeheer Directie Zuid en de Stichting Het Limburgs Landschap hadden reeds in 2003 hun financiële ondersteuning voor het project gegeven. In maart 2004 kwam van de Forschungsstelle für Jagdkunde und Wildschadensverhütung van het Land NRW in Bonn de definitieve toezegging te participeren in het onderzoek. Nadat daarmee ook van Duitse kant de medewerking aan het project formeel was bevestigd kon het project in maart 2004 (ongeveer een half jaar later dan gepland) starten. Voor de bijdrage ter hoogte van 30.000,- € door het Ministerie van LNV boven op het reeds uitgevoerde wetenschappelijk onderzoek voor het edelhert binnen de robuuste verbinding Reichswald-Schinveld, is alsnog een formeel verzoek bij de Directie Regionale Zaken Zuid ingediend. Dit om de beoogde onderzoeksinzet en deelname van de edelherten specialist van Alterra Dr. Groot Bruinderink aan het grensoverschrijdende project te realiseren. Een definitief besluit daarover is 2004 niet gevallen.

Het project wordt inhoudelijk uitgevoerd door Kurstjens Ecologisch Advies. De (grensoverschrijdende) coördinatie en de financiële afwikkeling en verantwoording wordt door het Grenspark Maas-Swalm-Nette verricht.

Het project omvat de drie fasen: onderzoek, communicatie en voorlichting en voorbeeldproject. In 2004 is inhoudelijk vooral gewerkt aan de 1e fase onderzoek.

Op grond van de analyse van literatuur en kaartmateriaal is daarbij een eerste globale grensoverschrijdende robuuste verbinding voor het edelhert op kaart gezet en door de

projectgroep in het veld getoetst. Daarbij zijn ontbrekende schakels en de belangrijkste knelpunten met infrastructurele werken in beeld gebracht. De eerste projectfase zal in de zomer van 2005 worden afgerond.

5 Project acquisitie

5.1 INTERREG III-A project “vochtige ecologische verbinding Maas-Swalm-Nette”

Binnen het in 1994 opgestelde ecologische basisplan voor het Grenspark (GEB MSN) werden voor de deelgebieden Asenray/Lüsekamp en het Vlootbeekdal grensoverschrijdend concrete maatregelen voorgesteld voor behoud en ontwikkeling van natuur en landschap. In samenwerking met de Stichting Het Limburgs Landschap, Staatsbosbeheer Directie Zuid, de gemeente Swalmen, het Forstamt Mönchengladbach en de Kreis Viersen zijn concrete voorstellen door het Grenspark Maas-Swalm-Nette gebundeld tot een aanvraag ter subsidiëring binnen het INTERREG III-A programma van de euregio rij-maas-noord.

Na veelvuldig en uitvoerig overleg werd op 19 augustus de uitgewerkte aanvraag naar de euregio rij-maas-noord gestuurd. Tijdens de vergadering van de INTERREG III begeleidingsgroep op 6 september werd het project gepresenteerd en door de begeleidingsgroep van een positief advies voorzien. Op 20 september werd dit advies ook door de commissie People to People overgenomen. Begin oktober keurde ook het bestuur van de euregio rij-maas-noord het project goed.

Na overlegging van de schriftelijke verklaringen voor de eigen bijdragen van de projectpartners en de schriftelijke verklaringen m.b.t. de cofinanciering door de Provincie Limburg en de Bezirksregierung Düsseldorf kon het project op 1 december door de stuurgroep van de euregio rij-maas-noord definitief worden goedgekeurd.

Het totale project omvat kosten ter hoogte van 1.478.000 Euro. De bijdrage uit het INTERREG III-A programma van de euregio rij-maas-noord is 50 %. De provincie Limburg en de Bezirksregierung Düsseldorf (voor het Land NRW) dragen elk 15 % bij; de overige middelen (20 %) worden bijgedragen door de afzonderlijke projectpartners. Het project start per januari 2005 en dient eind 2007 te zijn afgerond. Voor inhoudelijke details wordt verwezen naar de bijlage 6.

5.2 INTERREG III-A project grensoverschrijdende cultuurgeschiedenis “De Meinweg en zijn 14 kerkdorpen” en “Vliegerhorst Venlo”

Het huidige Nederlandse nationaal park De Meinweg en zijn omgeving waren tot 1815 gemeenschappelijk bezit van de 6 Nederlandse en 8 Duitse kerkdorpen: Arsbeck, Birgelen, Herkenbosch, Herten, Karken, Maasniel, Melick, Niederkrüchten, Oberkrüchten, Ophoven, Roermond, Steinkirchen, Vlodrop en Wassenberg. Het gemeenschappelijk Nederlands-Duitse verleden is onderdeel van een uniek cultureel erfgoed op de grens. Samen met de grote verscheidenheid binnen het huidige natuur- en cultuurlandschap biedt dit gegeven een uitstekende kans voor een regionale, duurzame en grensoverschrijdende toeristische marketing. Eind 2004 werden de in de begroting voorziene middelen voor projectacquisitie gebruikt om

extern een concept-projectplan te laten opstellen. Begin 2005 volgt daarna de verdere afstemming met mogelijk betrokken partners en subsidiegevers.

In samenwerking met de gemeenten Venlo, Straelen en Nettetal en de grensoverschrijdende vereniging "Ehemaliger Fliegerhorst Venlo" is een gedetailleerd project beschreven om de restanten en de ruines van de voormalige vliegerhorst uit de periode 1940-1945 in de natuurgebieden Grootte Heide/Venloer Heide te conserveren en voor het publiek via voorlichting toegankelijk te maken. Aangezien dit project eveneens direct op en langs de grens gelegen is en de grensoverschrijdende geschiedenis tot thema heeft, lijkt het zinvol dit projectidee met het 14 kerkdorpen project te bundelen.

Roermond, 16.02.2005

Adressenlijst bestuursleden en plaatsvervangers
(Stand 16.02. 2005)

Namens het Zweckverband Naturpark Schwalm-Nette

Voorzitter algemeen en dagelijks bestuur

P. Ottmann

Landrat des Kreises Viersen

Rathausmarkt 3

D-41747 Viersen

0(0 49) 2162-391015

Kreis Heinsberg

Bestuurslid

Dr. G. Hachen

Neumühle 27

D-41812 Erkelenz

0(0 49) 2431-72997

Plaatsvervanger

H. Schlößer

Am Liesenfeld 9 a

D-41812 Erkelenz

0(0 49) 2431-74993

Kreis Kleve

Bestuurslid

H. Kilders

Orgelsgarten 9

D-47669 Wachtendonk

0(0 49) 2836-1619

Plaatsvervanger

O. Weber

Droste-Hülshoff-Str. 12

D-47638 Straelen

0(0 49) 2834-78200

Stadt Mönchengladbach

Bestuurslid

F. W. Stevens

Rochusstrasse 298

D-41179 Mönchengladbach

0(0 49) 2161-584210

Plaatsvervanger

M. Spinnen

Hohe Str. 30

D-41179 Mönchengladbach

0(049) 2161 580466

Kreis Viersen

Bestuurslid

K. Heinrich

Happelter Strasse 6

D-41334 Nettetal

0(0 49) 2153-7918

Plaatsvervanger

Frau M. Schneider

Dorfstrasse 65

D-41366 Schwalmthal

0(049) 2163 2888

Namens de Nederlandse gemeenten

Gemeenten Venlo en Beesel

Plaatsvervangend voorzitter AB en DB
Wethouder P.C.M. Freij
Gemeente Venlo
Peperstraat 10
Postbus 3434
NL-5902 RK Venlo
0(031) 77 3596221

Plaatsvervanger
Burgemeester drs. L.M. Oord
Gemeente Beesel
Raadhuisplein 1
Postbus 4750
NL-5953 ZK Reuver
0(031) 77-4749292

Gemeenten Swalmen en Roermond

Bestuurslid
Burgemeester drs. W.M.J. Denie
Gemeente Swalmen
Markt 3
Postbus 9000
NL-6070 AA Swalmen
0(031) 475 600535

Plaatsvervanger
Wethouder G. IJff
Gemeente Roermond
Stadhuis, Markt 31
Postbus 900
NL-6040 AX Roermond
0(031) 475-359999

Gemeenten Roerdalen en Ambt Montfort

Bestuurslid
Burgemeester mr. R.S.M.R. Offermanns
Gemeente Roerdalen
Kerkplein 1
Postbus 6740
NL-6075 ZG Herkenbosch
0(031) 475 539413

Plaatsvervanger
Burgemeester H.F.M. Evers
Gemeente Ambt Montfort
Schaapsweg 20
Postbus 6099
NL-6077 ZH St. Odilienberg
0(031) 45 5254852

Gemeenten Echt-Susteren en Maasbracht

Bestuurslid
Wethouder J.K.M. Verheesen
Gemeente Echt-Susteren
Nieuwe Markt 55
Postbus 450
NL-6100 AL Echt
0(031) 475 478478

Plaatsvervanger
Wethouder P.L.J. Prejean
Gemeente Maasbracht
Markt 36
Postbus 7000
NL-6050 AA Maasbracht
0(031) 475 469292

Gemeenten Haelen, Heel en Thorn

Bestuurslid

Burgemeester T.F.M. Rongen

Gemeente Thorn

Wijngaard 8

Postbus 3590

NL-6017 ZH Thorn

0(031) 475-567600

Plaatsvervangers

Burgemeester

mevr. M.T.P. Hofman-Ruijters

Gemeente Heel

Raadhuisplein 1

Postbus 5000

NL-6097 ZG Heel

0(031) 475-579500

Wethouder P.F.M Jeurgens

Gemeente Haelen

Raadhuisplein 1

Postbus 4003

NL-6080 AA Haelen

0(031) 475-598888

Adviserende leden

Bezirksregierung Düsseldorf

Dezernent I. Hahlweg
Dezernat 51
Cecilienallee 2
Postfach 300865
D-40408 Düsseldorf
0(049) 211-4752039

**Ministerie van VROM Directoraat-Generaal Ruimte, Directie Regionaal Beleid
Cluster Zuid-Oost-Noord IPC 372**

Ing. M.J.R.C. Vermeulen
Rijnstraat 8
Postbus 20951
NL-2500 EZ DEN HAAG
0(031) 70-3392217

Ministerie LNV, Directie Regionale Zaken Zuid

Directeur Ir. W.W van Zandbrink
Keizersgracht 5
Postbus 6111
NL-5600 HC Eindhoven
0(031) 40-2329120

Ministerium für Umwelt und Naturschutz, Landwirtschaft und Verbraucherschutz des Landes NRW

Abteilungsleiter T. Neiss
Schwannstrasse 3
D-40476 Düsseldorf
0(049) 211-4566380

Plaatsvervanger
R. Seelig
Schwannstrasse 3
D-40476 Düsseldorf
0(049) 211-4566537

Provincie Limburg
Gedeputeerde G.H.M. Driessen
Limburglaan 10
Postbus 5700
NL-6202 MA Maastricht
0(031) 43 3897033

Plaatsvervanger
Drs. C.A.M. van Seggelen
Limburglaan 10
Postbus 5700
NL-6202 MA Maastricht
0(031) 43 3897780

Programma Grensoverschrijdend Symposium
“Recreatie & Toerisme ” en “Natuur & Landschap”
woensdag 11 februari 2004.

- 10.00 uur Aankomst (met koffie en thee)
- 10.30 uur Begroeting door Peter Freij, plaatsvervangend voorzitter van het
Openbaar Lichaam Duits-Nederlands Grenspark Maas-Swalm-Nette
- 10.40 uur Natuur en Landschap - organisatie, planning en overheidstructuren in
Nordrhein-Westfalen/districten
Mw. Christa Eicher, hoofd van het Amt für Planung und Umwelt van de
Kreis (district) Viersen
- 11.20 uur Natuur en Landschap - organisatie, planning en overheidstructuren in
Nederland/Provincie Limburg
Mw. Monique Verhoeven, hoofd van de afdeling Groen van de Provincie
Limburg
- 12.00 uur Limburgse koffietafel
- 13.15 uur Recreatie en Toerisme - organisatie in Nordrhein-Westfalen/Rheinland
De heer Rolf Adolphs, directeur van de Tourismus GmbH Mittlerer Nieder
rhein
- 13.55 uur Recreatie en Toerisme - organisatie in Nederland/Noord- en Midden-
Limburg
De heer Jos Caubo, directeur VVV Noord- en Midden-Limburg
- 14.35 uur Pauze
- 15.00 uur Forumdiscussie
- 15.30 uur Afsluiting met een borrel

Overzicht van de voorlichtings- en communicatieactiviteiten 2004

Activiteit	datum	plaats	uitvoerder
Deelname nieuwjaarsreceptie Provincie Limburg	05.01.2004	Maastricht	Provincie Limburg
Lezing eerste ervaringen met de grensoverschrijdende samenwerking binnen het Duits-Nederlands Grenspark Maas-Swalm-Nette	20.01.2004	Eupen	adviescommissie Duits-Belgisch Natuurpark Hohes Venn/Eifel
Presentatie Grenspark en veldbezoek met de voorzitter van het Overlegorgaan nationaal park De Meinweg	21.01.2004	Grenspark	Grenspark/Provincie Limburg
Interview in „Buitengewoon; infokrant voor natuur- en milieueducatie in de regio Venlo“, jaargang 01, nummer 01	05.02.2004	Venlo	CNME Regio Venlo/gemeente Venlo
Lezing Natur und Landschaft und Naherholung und Tourismus im Naturpark Maas-Schwalm-Nette	05.02.2004	Kaldenkirchen	SPD-Kreisverband Viersen
Seminar Natuur & Landschap en Recreatie & Toerisme	11.02.2004	Roermond	Grenspark Maas-Swalm-Nette
Interview n.a.v. symposium Radio Limburg 1	12.02.2004	Roermond	Radio L 1
Telefoon-interview n.a.v. symposium WDR Rundfunk	12.02.2004	Roermond	WDR Rundfunk
Persbijeenkomst evenementenprogramma voorjaar 2004	12.02.2004	Viersen	Natuurpark Schwalm-Nette, Kreis Viersen, Grenspark MSN
Deelname conferentie de toekomst van toerisme en recreatie in Limburg	04.03.2004	Sittard	Provincie Limburg
Persbijeenkomst met de plv. voorzitter n.a.v. publicatie MSN kaart	05.03.2004	Venlo	Grenspark MSN/Gemeente Venlo
Deelname Conferentie Europäische Naturparks	19-21.03. 2004	Bad Langensalza (Thüringen)	Europarcs i.s.m Staatskanzlei Thüringen
Interview WDR 5 tijdens conferentie in Bad Langensalza: Naturpark Maas-Swalm-Nette	22.03.2004	Leonardo-Wissenschaft und mehr-	WDR 5/Bernd Klingborn
Boomplantdag 2004	24.03.2004	Herkenbosch	Staatsbosbeheer, Natuurpark Schwalm-Nette, Grenspark MSN e.a.
Interview Radio L1; thema start hertenproject-	29.03.2004	Uitgezonden 29.03.2004	Radio L1/Tineke Oosterloo
Deelname evenement Boomplantdag Venlo	07.04.2004	Venlo	CNME Kinderboerderij Haager Hof/Gemeente Venlo
Deelname 5. Klevetreffen: van grote natuurgebieden naar een coherente ecologische hoofdstructuur	20-21.04.2004	Elspeet	Ministerie LNV/Bundesamt für Naturschutz e.a.
Deelname tentoonstellingsopening Grenzen als Kansen	27.04.2004	Venlo	euregio rijn-maas-noord/Limburs Museum
Interview grensoverschrijdende samenwerking, Radio L1	05.05.2004	Uitgezonden 08.05 en 15.05.	Radio L1 „limburgs Land met Lubert Priems“
Deelname en lezing over natuurbeheer in Nederland	26.05.2004	27. Deutscher Naturschutztag 2004 te	BBN, BfN, DNR en MLUR Brandenburg

		Potsdam	
Deelname , voorbereiding workshop kaderrichtlijn water	26.05.2004	Krefeld	STUA Krefeld, dhr. Capito
Presentatie Grenspark aan medewerkers Regionaal Landschap Kempen en Maasland (BE)	01.06.2004	Roermond/Grenspark MSN	Grenspark Maas-Swalm-Nette
Stand Maas-Swalm-Nette op de Grüner Umwelntag	06.06.2004	Geilenkirchen	Gemeente, Geilenkirchen/Herr Bender
Presentatie Grenspark Dr. Geert Groot Bruinderink (ALTERRA)	07.06.2004	Roermond/Grenspark MSN	Grenspark Maas-Swalm-Nette
Bezoek bestuur stichting Groenhuis aan de natuurgebieden Elmpter Swalmbroek en Brachter Wald	08.06.2004	Grenspark Maas-Swalm-Nette	Grenspark Maas-Swalm-Nette
Deelname Euregionale samenwerking Maaseik/Echt-Susteren/Waldfeucht/Selkant	21.06.2004	Maaseik/Echt-Susteren/Waldfeucht/Selkant	Stuurgroep euregionale samenwerking
Deelname Stakeholderanalyse Schwalm	24.06.2004	Brüggen	Stua-Krefeld/Schwalmverband
Deelname Werkgroep promotie Roermond	28.06.2004	Roermond	Gemeente Roermond
Deelname 25-jarig jubileum Landschaftshof Baarlo	03.07.2004	Nettetal-Baarlo	AG Biotopschutz
Bezoek Gouverneur mr. B.J.M Baron van Voorst tot Voorst aan de organisaties in het Groenhuis	07.07.2004	Groenhuis Roermond	Bestuur stichting GroenHuis
Organisatie en begeleiding bezoek gemeenteraad van Wachtendonk aan Grenspark	09.07.2004	Steyl, Thorn, nationaal park en bezoekerscentrum De Meinweg	Gemeente Wachtendonk /burgemeester Rosenkranz en Grenspark Maas-Swalm-Nette
Projectacquisitie INTERREG begeleidingsgroep	06.09.2004	Neuss	euregio rijn-maas-noord
Deelname werkgroep Promotie en Voorlichting Roermond	08.09.2004	Roermond	Gemeente Roermond
Deelname projectbegeleidende werkgroep INTERREG III-A project 2-land	08.09.2004	Viersen	WfG des Kreises Viersen/VVV Noord- en Midden-Limburg
Deelname afscheid burgemeester Barske	09.09.2004	St. Odiliënberg	Gemeente Ambt Montfort
Stand Naturpark Maas-Schwalm-Nette i.v.m. de manifestatie 125 jaar IJzeren Rijn	12.09.2004	Vlodrop Station/Dalheim	i.s.m. organisaties GroenHuis en Staatsbosbeheer
Interview over Natura 2000 in NL en D door Drs. Van Dam/ALTERRA	14.09.2004	Wageningen	ALTERRA
Tegenbezoek Regionaal Landschap Kempen en Maasland	20.09.2004	Genk en Nationaalpark De Hoge Kempen i.o.	i.s.m. Naturpark Schwalm-Nette en organisaties Groenhuis
Deelname (en medeorganisatie) Landschaps Doedag GroenHuis	10.10.2004	Houterberg e.o. te Nederweert-Eind	i.s.m. organisaties Groenhuis
Artikel Limburgs Milieu 04/03	18.10.2004	Grenspark Maas-Swalm-Nette twee jaar in beweging	Grenspark Maas-Swalm-Nette i.s.m. Milieufederatie
Presentatie aan de initiatiefnemers Grenspark Rijn-Niers	10.11.2004	Roermond-Wassenberg-Niederkrüchten e.o.	Grenspark Maas-Swalm-Nette
Deelname (en medeorganisatie) Workshop Marketing Netwerk Bezoekerscentra	17.11.2004	Wachtendonk	Netwerk Bezoekerscentra
Deelname conferentie Regionale INTERREG III-A bijeenkomst	07.12.2004	Duisburg	EUREGIO, euregio rijn maas-noord, Euregio Rijn-Waal
Deelname Presentatie Activiteitenplan 2005-VVV Noord-en Midden-Limburg	08.12.2004	Venray	VVV NML

Deelname Leader+ Conferencie	10-11..12.2004	Bergen	Leader + Netwerk
------------------------------	----------------	--------	------------------

De Landschaps Doedag van de GroenHuis-organisaties op 10 oktober te Nederweert

Het doel van de dag was enerzijds de versterking van het draagvlak voor natuurbescherming in Limburg, anderzijds het promoten van vrijwilligerswerk in de natuur.

De Landschap Doedag werd geopend door de Commissaris der Koningin in Limburg, mr. B.J.M. baron van Voorst tot Voorst. De opening werd verder bijgewoond door leden van Gedeputeerde en Provinciale Staten, regionale bestuurders van gemeenten en maatschappelijke organisaties en bestuurders van de GroenHuisorganisaties.

Ofschoon het aantal bezoekers met circa 1500 personen iets beneden de verwachtingen bleef, waren de reacties zonder uitzondering positief. De bezoekers waren uit heel Limburg afkomstig, deels uit de hoek van natuurbeschermingsorganisaties, deels gezinnen met kinderen voor wie kennismaking met de natuur in de buurt het primaire motief voor het bezoek was.

Via een uitgebreide infomarkt konden de bezoekers kennis maken met de 35 deelnemende organisaties die zich in Limburg inzetten voor natuur, landschap, milieu en cultuurhistorie. Door deelname aan diverse demonstraties konden de bezoekers proeven aan het werken in de natuur (maaibeheer, opschonen van poelen, lieren, bermbeheer, het dunnen van bos, etc.).

De opzet beantwoordde aan het 'familiedagkarakter' dat de organisatoren voor ogen stond. Er waren veel ouders met kinderen. De kinderactiviteiten trokken veel belangstelling (dassenspoor met de Maas-Swalm-Nette puzzel, de huifkartocht naar een geitenboerderij, demonstratie schaapherder, speelweide). Daarnaast waren er diverse excursies die op een redelijke belangstelling mochten rekenen.

Bij de evaluatie werd geconcludeerd dat de dag naast de presentatie naar buiten toe ook de samenwerking tussen de organisaties van het GroenHuis heeft geïntensiveerd.

Van de manifestatie verschenen artikelen in Limburgs Milieu (het kwartaalblad van de Milieufederatie Limburg), de Natuurgids (IVN-tijdschrift) en – als reactie daarop – in het Dagblad De Limburger. Tijdens de DoeDag werden opnamen gemaakt door de lokale TV Weert en L1 (programma 'Limburgs Land'). Dit laatste resulteerde in twee provinciale uitzendingen.

Overzicht van de evenementen 2004 verdeeld naar land, soort en thema

Aantal evenementen 2004	511	
land:	NL 160 (31%)	D 351 (69%)
Kinderactiviteit:	64 ja (13%)	446 nee (87%)

soort evenement	511	
wandelexcursie:	194	(38%)
fietsexcursie:	130	(25%)
(Dia)presenatie/lezing:	26	(5%)
tentoonstelling/rondleiding:	42	(8%)
doe-actie:	54	(11%)
overig:	67	(13%)

thema van het evenement	511	
natuur in zijn algemeenheid:	237	(46%)
landschap:	32	(6%)
cultuurhistorie:	62	(12%)
flora en vegetatie:	33	(7%)
vogels:	48	(9%)
overige fauna:	27	(5%)
landbouw en streekgebonden verkoop:	12	(2%)
overig:	60	(12%)

BIJLAGE 6

Overzicht van maatregelen en de verdeling der kosten binnen het INTERREG III-A project Vochtige ecologische Verbinding.

	Maatregelen en kostenverdeling	uitvoerder	2.005	2.006	2.007
1	NSG Heidemoore (D)	Kreis Viersen			
1.1	Opschonen heideven I			80.040	144.188
1.2	Opschonen heideven II			64.148	
2	NSG Lüsekamp/Boschbeekdal (D)	Forstamt Mönchengladbach			
2.1	Aanleg poel I			139.200	
2.2	Aanleg poel II				205.320
2.3	Aanleg poel III			67.860	
3	Swalmdal (NL)	Gemeente Swalmen			
3.1	Opschonen 8 poeltjes		47.600		
4	Blankwater (NL)	Staatsbosbeheer regio Zuid			
4.1	natuurontwikkeling Blankwater				70.210
5	Nationaal Park De Meinweg (NL)	Staatsbosbeheer regio Zuid			
5.1	Natuurontwikkeling Her- kenbosscher Venn				72.590
5.2	Aanleg drie poeltjes Elfenmeer		20.230		
5.3	Aanleg verdieping Meinwegplateau		22.610		
5.4	Aanleg poel kwelgebied Reewoude		21.420		
6	Vlootbeek (NL)	Stichting Het Limburgs Landschap			
6.1	natuurontwikkeling Vlootbeek Montfort		46.000	300.250	100.000
7	Allgemein (D-NL)	Grenspark Maas- Swalm-Nette			
7.1	voorlichting en communi- catie		5.000	15.000	15.700
7.2	projectcoördinatie		7.000	13.000	20.600
		totaal	169.860	679.498	628.608